

ISIS in Syrië bombarderen?

Langzaam maar zeker lijkt de Nederlandse deelname aan de bombardementen tegen ISIS in Syrië dichterbij te komen. Het beeld dat zich in de media aftekent is duidelijk. Defensie is er klaar voor. Een meerderheid in de Tweede Kamer kan niet wachten. En Buitenlandse Zaken aarzelt. PAX heeft tien klemmende vragen die de ministers Røenders en Hennis in hun eventuele artikel 100 brief over Nederlandse deelname aan de bombardementen tegen ISIS in Syrië zouden moeten beantwoorden.

De Nederlandse regering zal de complicaties en condities die in deze tien vragen liggen besloten in haar afweging en besluitvorming over de eventuele deelname aan de bombardementen tegen ISIS in Syrië moeten betrekken. Een besluit tot deelname aan bombardementen tegen ISIS in Syrië dat voorbij gaat aan deze complicaties en condities is politiek niet te verantwoorden en ronduit roekeloos.

Jan Gruiters, algemeen directeur PAX

Tien klemmende vragen aan ministers Røenders en Hennis

1. Wat is het realistische en concrete doel dat Nederland met de bombardementen tegen ISIS wil bereiken? Evaluaties¹ van eerdere missies en ook de AIV² wijzen er op aan dat de doelstellingen van militaire missies veelal impressionistisch en te ambitieus zijn omschreven. Dat staat het succes, de monitoring en de evaluatie van een militaire missie in de weg. Ook de Nederlandse deelname aan de militaire missie tegen ISIS in Irak kenmerkt zich door een gebrek aan concrete en realistische doelstellingen. Dat kan leiden tot *mission creep*.

2. In welke internationaal breed gesteunde eenduidige, consistente, lange termijn politieke en militaire strategie zijn de bombardementen tegen ISIS in Syrië ingebed? Bij het ontbreken van een adequate en realistische politieke strategie zal de militaire missie in Syrië niet leiden tot een duurzame politieke oplossing van de oorlog in Syrië en daardoor onherroepelijk tekort schieten of ronduit mislukken. Geheel terecht gaven de ministers eerder aan: "De strijd tegen ISIS zal uiteindelijk alleen duurzaam succesvol zijn indien gekozen wordt voor een strategie die zich ook richt op de structurele oplossing van de problemen in Irak en de Syrische burgeroorlog. Dit is alleen te bereiken indien de internationale gemeenschap een gemeenschappelijke visie heeft op de (middel)lange termijn inzet voor Syrië en Irak."³ Die gemeenschappelijke visie ontbreekt. Het ontwikkelen van een politieke strategie veronderstelt betrokkenheid van sleutellanden, VS, Rusland, Turkije, Iran, Saoedi-Arabië en andere landen in de regio, en van conflictpartijen in Syrië. Bovendien is betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld van vitaal belang voor het succesvol uitrollen van een politieke strategie. Op dit moment laten betrokken landen en partijen zich leiden door elkaar uitsluitende (nationale eigen-) belangen. Conflictpartijen in Syrië en hun internationale bondgenoten verschillen van mening over essentiële issues, waaronder de toekomstige rol van de regering Assad. Er zijn in Syrië hoopvolle lokale initiatieven die kunnen bijdragen aan transitie van onderop, maar de internationale gemeenschap is hier nog onvoldoende op aangesloten.

3. Op welke wijze gaan de bombardementen effectief bijdragen aan de bescherming van burgers tegen oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid? Deze vraag heeft door de aanhoudende diaspora van Syrische vluchtelingen een grote politieke urgentie. Burgers vluchten voor het oorlogsgeweld en door het gebrek aan toekomstperspectief in Syrië. Uit alle beschikbare cijfers blijkt dat het leger van Assad substantieel meer burgers doodt dan ISIS. In augustus 2015 documenteerde⁴ het *Syrian Network for Human Rights* 1.213 burgerslachtoffers door het regeringsleger en 117 burgerslachtoffers door ISIS.⁵ Bombardementen van alleen ISIS nemen de grondoorzaken van de vluchtelingencrisis niet weg. Het effectief beschermen van burgers tegen oorlogsgeweld en een structurele politieke oplossing voor de oorlog in Syrië zouden prioriteit moeten krijgen.

4. Hoe realistisch is het om ISIS in Syrië met bombardementen te verslaan? Tot op heden hebben de luchtaanvallen op ISIS in Irak en Syrië betrekkelijk weinig resultaat opgeleverd, al is de uitbreiding van de invloedssfeer van ISIS in Irak en Syrië beperkt gebleven. Er hebben inmiddels 6.938 luchtaanvallen plaatsgevonden waarbij 22.478 bommen en raketten zijn ingezet.⁶ Maar ISIS slaagt er nog steeds in rurale en urbane gebieden te controleren en te besturen,⁷ de belangrijkste gebieden in Irak te behouden en hun gebied in Syrië zelfs uit te breiden.⁸ De voornaamste successen van de coalitie tegen ISIS zijn de verovering van Kobani en Tal Abyad. Maar deze militaire successen waren enkel mogelijk door de combinatie van luchtaanvallen en de aanwezigheid van Koerdische grondtroepen.⁹ Ook eerdere successen tegen ISIS, bijvoorbeeld in de provincies Idlib en Aleppo, waren mogelijk door grondtroepen van FSA en islamistische gewapende groepen, in samenwerking met de lokale bevolking, civiel bestuur en maatschappelijke organisaties.

Inmiddels is bekend dat het Amerikaans programma om 5.000 Syrische anti-ISIS rebellen te trainen is uitgelopen op een fiasco: een investering van 500 miljoen US\$ leverde uiteindelijk 4-5 actieve rebellen op¹⁰ terwijl anderen zijn gedood of ontvoerd of zijn overgelopen en hun wapens hebben overhandigd aan Al Nusra.¹¹ Intussen slaagde ISIS er in Palmyra te veroveren en terreinwinst in de gebieden rond Hama, Homs, Aleppo, Deraa en Damascus te boeken.

Een extra complicatie is dat het aanvallen van ISIS en het tegelijkertijd negeren van de bombardementen door het Assad-regime op burgers bijdraagt aan het radicale anti-Westerse narratief en daarmee aan de rekrutering van ISIS. Het bombarderen van ISIS is daarmee van invloed op de militaire krachtsverhoudingen waarvan ISIS en vooral het Assad-regime profiteren.¹²

5. Wat zijn de implicaties van de Russische militaire presentie? Satellietbeelden hebben de aankomst van Russische tanks, pantservoertuigen, helikopters, drones en ander militair materieel in Latakia (Syrië) bevestigd. De aanwezigheid van *air-to-air* en *surface-to-air* raketten wekken grote zorg in Washington.¹³ Aanvullende materieel en manschappen lijken zich in Oekraïne gereed te maken voor vertrek naar Syrië. De Russische strategie lijkt te zijn gericht op het creëren van een alternatieve anti-ISIS coalitie die Assad versterkt en de Russische belangen in Syrië beschermt en vergroot. De Russische presentie wordt gezien als een *gamechanger* die Washington overvallen heeft.¹⁴ De aanwezigheid van Russische troepen kan leiden tot verdere instabiliteit en radicalisering binnen ISIS en Al Nusra – mede vanwege Tsjetsjeense elementen binnen deze groeperingen. Het verkleint de mogelijkheden om de Syrische oppositie militair te ondersteunen. De Russische militaire presentie dwingt de internationale coalitie tot overleg over deconfliegering van militaire acties. Een heroverweging van de strategie in Syrië en tegen ISIS lijkt daarmee onvermijdelijk.

6. Zijn we voldoende voorbereid op asymmetrische oorlogsvoering met meerdere fronten in andere landen? ISIS hanteert een internationale strategie om zijn gebied in Syrië en Irak te verdedigen en uit te breiden. ISIS heeft samenwerkingsverbanden gesloten met geaffilieerde groepen in het Midden-Oosten, Noord- en West-Afrika en Centraal-Azië.¹⁵ De organisatie heeft inmiddels steunverklaringen ontvangen van 35 geaffilieerde groepen, waarmee niet gezegd is dat er sprake is van een centraal aangestuurde structuur.¹⁶ Wel bestaat er een reëel risico dat toenemende bombardementen op ISIS in Syrië leiden tot toenemend geweld in een reeks van landen. Waarnemers wijzen ook op de mogelijkheid dat ISIS slapende cellen activeert in het toch al onrustige Turkije in reactie op de Turkse militaire campagne tegen ISIS en de PKK in Syrië.¹⁷ Dit roept de vraag op of de internationale coalitie tegen ISIS voldoende voorbereid is op de gevolgen van asymmetrische oorlogsvoering.

7. Hoe krijgt het parlement en de samenleving een goed beeld van de strijd tegen ISIS? Deze vraag is relevant en actueel omdat meer dan 50 militaire analisten werkzaam bij het *US Central Command* verklaren dat hun rapporten worden gemanipuleerd. In een formele klacht bij de inspecteur-generaal van het Pentagon stellen analisten dat hun rapporten over ISIS stelselmatig zijn gemanipuleerd waardoor een te positief beeld geschetst wordt van de strijd tegen ISIS en Al Nusra, de Al Qaeda tak in Syrië. De analisten hebben een veel pessimistischer beeld van de militaire strijd tegen en de kracht van ISIS.¹⁸ De politisering van de veiligheids- en inlichtingendienst roept ernstige vragen op die ook relevant zijn voor de Nederlandse besluitvorming.

8. Hoe wordt voorkomen dat de bombardementen tegen ISIS leiden tot onschuldige burgerslachtoffers? Er verschijnen meer en meer berichten over burgerslachtoffers als gevolg van de bombardementen van ISIS. Het *Syrian Network for Human Rights* heeft 225 burgerslachtoffers gedocumenteerd, waaronder 65 kinderen en 37 vrouwen. Dit aantal is het "*bare minimum*" dat kon worden gedocumenteerd onder zeer moeilijke omstandigheden.¹⁹ Het aantal door verschillende monitoringgroepen geclaimde burgerslachtoffers ligt tussen 584 - 1.704, maar niet over alle slachtoffers bestaat voldoende zekerheid.²⁰ De internationale coalitie heeft tot op heden niet meer dan 2 burgerslachtoffers erkend. Het is bekend dat ISIS zich in reactie op de bombardementen meer heeft teruggetrokken in bevolkingscentra. Het bombarderen van ISIS in dichtbevolkte gebieden is in strijd met het Internationaal Humanitair Recht.

De internationale coalitie is niet transparant en legt onvoldoende publieke verantwoording af over mogelijke burgerslachtoffers. Ook Nederland is over de bombardementen in Irak onvoldoende transparant, in vergelijking met bijvoorbeeld Canada.²¹ Nederland geeft, in tegenstelling tot Canada, geen informatie over de locatie en slechts globale informatie over de datum van luchtaanvallen. Een *civil casualty tracking, analysis and response cel*, die wel aanwezig was bij de ISAF-missie,²² ontbreekt. Anders dan in Afghanistan heeft de internationale coalitie geen 'boots on the ground'. Maar de internationale coalitie zou zich tot het uiterste moeten inspannen om met andere instrumenten met alle beschikbare bronnen eventuele burgerslachtoffers te identificeren, te analyseren en te rapporteren.

9. Wat zijn de onbedoelde bijeffecten van de bombardementen tegen ISIS en hoe zijn deze te mitigeren? De bombardementen van de coalitie richten zich ook op het vernietigen van de financiële inkomstenbronnen van ISIS. Het is echter van belang oog te hebben voor onbedoelde bijeffecten. In door ISIS gecontroleerde gebieden profiteerde ISIS van de oorlogseconomie zonder deze volledig te monopoliseren. Hierdoor kon de lokale bevolking binnen door ISIS gecontroleerde gebieden nog gebruik maken van olie en brandstof, bijvoorbeeld voor irrigatie van landbouwgronden en transport van voedsel.

De bombardementen hebben hier een einde aan gemaakt. Ook zijn vele bruggen die rurale gebieden met dorpen verbinden vernietigd. Om in hun levensonderhoud te voorzien zien families in door ISIS gecontroleerde gebieden zich meer en meer gedwongen hun kinderen te laten vechten aan de zijde van ISIS. ISIS betaalt een maandelijkse soldij van \$ 400,-²³

10. Welke verantwoordelijkheid neemt de internationale coalitie voor het realiseren van de post-ISIS periode? Deelname aan de bombardementen tegen ISIS brengt ook een verantwoordelijkheid met zich mee voor stabiliteit en wederopbouw in de periode na de oorlog. De luchtaanvallen in Libië hebben het belang hiervan opnieuw aangetoond. In Libië heeft de internationale coalitie geen verantwoordelijkheid op zich genomen voor de post-interventiefase. Het politieke vacuüm dat hierdoor ontstond duurt tot op de dag van vandaag voort, met alle gevolgen van dien. Deelname aan de bombardementen veronderstelt verantwoordelijkheid voor wat daarna moet gebeuren. Dat betekent dat voorafgaand aan militaire acties er ook plannen ontwikkeld moeten worden voor de opbouw van lokaal bestuur en het realiseren van verzoening en vrede nadat ISIS verdreven is. Bij de herovering van Tel Abyad ontbraken deze plannen waardoor de spanningen tussen Koerden en Arabieren zijn toegenomen. De internationale coalitie die aan de bestrijding van ISIS deelneemt heeft ook een verantwoordelijkheid voor de fase die aanbreekt na het verdrijven van ISIS.

Contactpersoon

Jan Jaap van Oosterzee

Senior advisor public affairs Middle East

vanoosterzee@paxforpeace.nl

06 4898 1486

¹ Eindoordeel van de commissie van onafhankelijke deskundigen over de kwaliteit van de eindevaluatie Nederlandse bijdrage aan ISAF, in de periode 2006 tot en met 2010, 28/9/2011

² Crisisbeheersingsoperaties in fragiele staten: de noodzaak van een samenhangende aanpak, Adviesrapport 64, Adviesraad Internationale Vraagstukken, Maart 2009

³ Kamerbrief d.d. 15 december 2014

⁴ Alleen slachtoffers waarvan naam, datum en lokatie van overlijden bekend zijn worden gedocumenteerd.

⁵ *The Death of 2040 Individuals in August 2015*, Syrian Network for Human Rights, 1 September 2015

⁶ Airwars.org

⁷ Charles C. Caris, Samuel Reynolds, *ISIS Governance in Syria*, Middle East Report 22, Institute for the Study of War, July 2014

⁸ Financial Times, 10 September 2015

⁹ Inmiddels is ook bekend dat het programma om 5.000 Syrische anti-ISIS

¹⁰ *US has trained only 'four or five' Syrian fighters against ISIS, top general testifies*, The Guardian, 16 september 2015

¹¹ *US-trained Division 30 rebels 'betray US and hand weapons over to al-Qaeda's affiliate in Syria'*, The Daily Telegraph 22 september 2015

¹² *New Approach in Southern Syria Middle East Report N°163*, | International Crisis Group, 2 September 2015

¹³ *Russian missiles raise questions over Syria plans*, Financial Times, September 12, 2015

¹⁴ *Russian Deployment to Syria: Putin's Middle East Game Changer*, ISW, All Source Analysis, Warning Intelligence Update, September 17, 2015

¹⁵ *ISIS's Global Strategy: September 2015*, Institute for the Study of War, September 18, 2015

¹⁶ IntelCenter, 19 May 2015

¹⁷ *Turkey's Islamic State sleeper cells*, Al Monitor, August 6, 2015

¹⁸ *50 Spies say ISIS intelligence was cooked*, The Daily Beast, 9/9/2015

¹⁹ *Civilian's Death Toll due to the International Coalition Airstrikes*, Syrian Network for Human Rights, August 11, 2015

²⁰ *Cause for Concern, Hundreds of civilian non-combatants credibly reported killed in first year of Coalition airstrikes against Islamic State*, Airwars, August 2015

²¹ Zie *Transparency and accountability of Coalition members*: <http://airwars.org/daily-reports/>

²² In late August 2008, COMISAF General McKiernan ordered the creation of the Civilian Casualty Tracking Cell—the “final, most important step in a long discussion.” *Civilian Harm Tracking: Analysis of ISAF Efforts in Afghanistan*, Center for Civilians in Conflict, 2014

²³ *In Syria, many families face a terrible dilemma*, The National, September 20, 2015